

Аналіз світового досвіду для визначення індикаторів продовольчої безпеки України

Лепісевич Петро

кафедра теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львів, Україна

Куруляк Мар'ян

кафедра тактико-спеціальної підготовки
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львів, Україна

Food security ensures physical and social development, health and extended reproduction of the population. However, unambiguous interpretation of the concept of "food security" does not exist today. There is no consensus on the structure and mechanisms ensuring food security of our country. In this regard, we propose the conceptual solution of the specified problem – a conceptual approach to ensuring food security in Ukraine.

Ключові слова: продовольча безпека, продовольча система, концепція, виробництво, економіка, імпорт, торгівля.

При формуванні концептуального бачення забезпечення продовольчої безпеки визначено групи країн залежно від політики принципового відношення до продовольчої безпеки.

Перша група – країни, які орієнтовані на власне виробництво продовольчих товарів та їх експорт: США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Уругвай, Аргентина. Вони мають сприятливі кліматичні умови, великі родючі землі, відповідну інфраструктуру тощо. Їх потенціал в принципі достатній для гарантованого забезпечення продовольством усього світу. США виступає за свободу торгівлі сільськогосподарською продукцією на світовому ринку. Світовий ринок – це ринок експортних товарів, зроблених у кращих умовах найбільш ефективними виробниками й реалізованих за світовими цінами. Світові ціни – ціни, що сформувалися на основі собівартості в кращих умовах виробництва найбільш ефективними виробниками. За останньою згодою Уругвайського раунду, повинна розвиватися вільна торгівля продовольством, субсидії сільському господарству будуть скорочуватися на 36% у цілому протягом 6 років, для країн, що розвиваються, цей процес пролонгований на 10 років, а % знижений до 20.

Друга група – країни, які орієнтовані на імпорт: Саудівська Аравія, Бахрейн, Кувейт, Оман, Катар, ОАЕ, які в цілому імпортують 70% і більше продовольства. Виробники цих країн працюють у гірших умовах, або менш ефективним способом, мають більш високу собівартість, тому їхні ціни не можуть конкурувати зі світовими. Однак, уряди 6 країн з них, що входять у Раду співробітництва держав Перської затоки (регіону, позбавленого родючих земель і природного зволоження), прийняли рішення, спрямоване на досягнення в майбутньому більш високого рівня забезпечення продовольством.

Третя група – країни, які орієнтовані на поєднання власного виробництва й імпорту основних груп продовольства в залежності від реальної ситуації на продовольчому ринку в країні та законодавчого регулювання: Японія, ЄС та, особливо, Швейцарія [1].

В якості основного механізму, який дозволяє їм комбінувати власне виробництво й імпорт продовольства, вони обрали протекціонізм. Зовнішньоторговельні обмеження й субсидування сільського господарства – загальнопоширена практика в цих країнах. Іноді це неефективно, але відповідає інтересам національної безпеки. Як приклад, можна навести Швейцарію з її величезним позитивним платіжним сальдо, гігантськими фінансовими можливостями й обмеженими земельними ресурсами можна було б піти по шляху імпортного забезпечення продовольством. Однак у цій країні діє закон про продовольчу безпеку, що ставить за обов'язок уряду не допускати рівень імпорту продовольства вище 40% від споживання. Звідси – постійне коректування заходів пов'язаних з аграрним протекціонізмом.

Таким чином, політика продовольчої безпеки тієї чи іншої країни через виробництво чи імпорт основних груп продовольчих товарів, або їх поєднання впливає з власних можливостей та національних інтересів. Для України, яка з одного боку, для виробництва продовольства має усі необхідні природні й кліматичні

умови, а з іншого, немає достатніх фінансових й матеріальних ресурсів, необхідної інфраструктури, сучасних технологій виробництва тощо, необхідно використовувати політику розумної збалансованості власного виробництва й імпорту продовольчих товарів, з поступовим зменшенням частки імпорту.

Важливою ланкою у ланцюгу забезпечення продовольчої безпеки країни є продовольчий ринок. З погляду продовольчої безпеки у структурі ринку необхідно виокремити два підвиди ринків: ринок основних груп продовольчих товарів та ринок, де формується державний продовольчий резерв.

Ринок основних груп продовольчих товарів відіграє визначальну роль у задоволенні первинних потреб людини та забезпеченні продовольчої безпеки країни у звичайних щоденних умовах. Значна роль на продовольчому ринку відводиться біржовій торгівлі, яка формує ринкові ціни на сільськогосподарську продукцію.

Формування переліку основних груп продовольчих товарів у більшості країн закріплено на рівні Закону. В Україні цей перелік визначено у двох документах:

1. Методиці визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. №1379, де передбачено 10 основних груп харчових продуктів: хліб і хлібопродукти; картопля; овочі та баштанні культури; фрукти, ягоди і виноград; цукор; олія; м'ясо і м'ясопродукти; молоко і молокопродукти; риба і рибопродукти; яйця [2].

2. Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, що затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 №1277, де визначено 8 основних груп харчових продуктів: м'ясо та м'ясні продукти; молоко та молочні продукти; яйця; олія; цукор; картопля; овочі та баштанні культури; зерно [3]. Різниця між цими документами полягає у тому, що у другому цей перелік зменшений на 2 групи, відсутні риба і рибопродукти та фрукти, ягоди й виноград. Проте включено зерно.

Найширший перелік основних груп продовольчих товарів закріплений у проекті Закону України «Про продовольчу безпеку України», який був розроблений ще у 2012 році, проте не був прийнятий. До продовольчого кошика включаються такі продовольчі товари: хліб і хлібопродукти, картопля, овочі, баштанні культури, фрукти, ягоди і виноград, цукор, олія, м'ясо і м'ясопродукти, молоко і молокопродукти, риба і рибопродукти, яйця, сіль[4].

Таким чином, в Україні на законодавчому рівні не закріплено мінімального переліку основних груп продовольчих товарів, які обов'язково мають бути фізично на продовольчому ринку й економічно доступними для найвразливіших верств населення. Як наслідок – відсутність відповідної безпекової продовольчої політики та конкретної програми забезпечення продовольчої безпеки країни. Наведені Методики визначення рівня продовольчої безпеки дають можливість лише здійснювати моніторинг, у результаті чого отримується відповідна інформація. Вони не є для уряду документом, який зобов'язує забезпечувати продовольчу безпеку за основними групами продовольства, наведеними у цих методиках.

Таким чином, на нашу думку, основними складовими майбутнього проекту Закону України «Про державну безпеку України» мають бути: основні терміни та їх значення; загрози продовольчій системі та продовольчій безпеці; об'єкти продовольчої безпеки; завдання та принципи продовольчої безпеки; державна політика у сфері забезпечення продовольчої безпеки; суб'єкти й сили продовольчої безпеки, їх функції та повноваження; індикатори продовольчої безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Мішина І.Г. Продовольча безпека: сутність та напрямки забезпечення в умовах кризи / І.Г. Мішина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Tiru/2009_27/11.pdf.
- [2] Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки України, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 грудня 2007 р. № 1379. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
- [3] Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ від 29.10.2013 р. № 1277 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.kmu.gov.ua>.
- [4] Проект Закону України «Про продовольчу безпеку України», зареєстрований у Верховній раді України від 24.10.2012 № 11378 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/piz/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=11378&skl=7.